
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

УДК 657.1

doi: 10.15330/apred.1.16.94-101

Бондарчук Н.В.

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

Дніпровський державний аграрно-економічний
університет,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою,
вул. С. Єфремова, 25, м. Дніпро,
49600, Україна,
тел.:0567135157,
e-mail: bondarchuk-nv@ukr.net

Анотація. Стаття спрямована на дослідження значення інвестицій у забезпеченні економічної безпеки підприємства. Метою статті є визначення значення інвестицій в економічній безпеці підприємства та дослідження основних методів визначення ефективних інвестиційних проектів, які забезпечують економічну безпеку підприємства в цілому.

Методи дослідження, використані у процесі написання статті, передбачають застосування загальнонаукових та емпіричних прийомів економічної науки, що ґрунтуються на системному підході. Крім цього, у процесі роботи застосовувались такі загальні методи досліджень, як узагальнення та порівняння. Запропоновано під інвестиційною безпекою розуміти підсистему економічної безпеки, яка запобігає можливим загрозам та забезпечує можливість ефективного вкладення інвестицій з метою розвитку підприємства. Приймаючи рішення щодо можливості інвестування наявних ресурсів підприємство проводить ретельний аналіз наявних можливостей та можливих ризиків пов'язаних із такою діяльністю. В ході дослідження запропоновано систему заходів забезпечення інвестиційної безпеки підприємства, серед яких виділено: інформаційно-аналітичне забезпечення процедури інвестиційного проектування; оцінка здатності підприємства реалізувати проект; передінвестиційна підготовка; управління реалізацією інвестиційного проекту.

Констатовано, що оцінка ефективності здійснюється за допомогою розрахунку системи показників або критеріїв ефективності інвестиційного проекту, серед яких досліджено переваги недоліки методів: прості методи оцінки інвестицій та методи оцінки інвестицій, які засновані на дисконтуванні

Практична значущість даної статті полягає у тому, що проведені дослідження інвестиційної безпеки, як складової економічної безпеки підприємства сприятимуть стабільному функціонуванню підприємств, а також зниженню ризиків, що виникають у процесі їх діяльності.

Ключові слова: економічна безпека, інвестиційна безпека, інвестиції

Bondarchuk N. V.

INVESTMENT AND ECONOMIC SECURITY OF THE ENTERPRISE

Dnipro State Agrarian and Economic University,
Ministry Of Education and Science of Ukraine,
Department of Accounting, Taxation and
and Management of Financial and Economic
Security,
S. Efremova str., 25, Dnipro,

49600, Ukraine,
tel.: 0567135157,
e-mail: bondarchuk-nv@ukr.net

Abstract. The article is aimed at studying the importance of investment in ensuring the economic security of the enterprise. The purpose of the article is to study the importance of investment in the economic security of the enterprise and to study the main methods of determining effective investment projects that ensure the economic security of the enterprise as a whole. The research methods used in the process of writing the article involve the use of general scientific and empirical techniques of economics, based on a systematic approach. In addition, general research methods such as generalization and comparison were used in the process. It is proposed to understand investment security as a subsystem of economic security that prevents possible threats and provides an opportunity for effective investment in order to develop the enterprise. When deciding on the possibility of investing available resources, the company conducts a thorough analysis of the available opportunities and possible risks associated with such activities. In the course of the research a system of measures to ensure the investment security of the enterprise is proposed, among which are: information and analytical support of the investment design procedure; assessment of the ability to implement the project; pre-investment preparation; investment project management. It is stated that the evaluation of efficiency is carried out by calculating a system of indicators or criteria for the effectiveness of the investment project, among which the advantages and disadvantages of the methods: simple methods of investment evaluation and investment evaluation methods based on discounting. The practical significance of this article is that the research of investment security as a component of economic security of the enterprise will contribute to the stable operation of enterprises, as well as reduce the risks that arise in the process of their activities.

Keywords: economic security, investment security, investments

Вступ. Без інвестиційної діяльності є неможливим відтворення капіталу та ефективне функціонування господарюючих суб'єктів. Кризова ситуація, яка склалася в реальному секторі економіки, є наслідком кризової ситуації залучення та відтворення інвестицій. Інвестиційна активність підприємств залежить від їх рентабельності та ефективності виробничо-фінансової діяльності. Від провадження інвестицій, в свою чергу, залежить комплексний розвиток підприємства, зміцнення його фінансової бази.

Враховуючи важливу роль, яку виконують інвестиції при створенні умов економічного зростання підприємств, можна говорити про актуальність зазначеної проблеми.

Питанням забезпечення економічної безпеки присвячені праці багатьох відомих вчених-економістів, серед яких слід виділити праці: Андрощук Г., Барановського О., Бланка І., Варналія З., Ващенко Н., Гладченко Т., Донця Л., Груніна О., Ярочкіна та ін..

З'ясуванню місця і ролі інвестиційної діяльності в економічному зростанні, дослідженню функції інвестицій присвячені роботи багатьох вчених, серед яких: Базилевич В., Барановський О., Геєць В., Шумпетер Й., Кириленко В., С. Мошенський.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження значення інвестицій в економічній безпеці підприємства та основних методів визначення ефективності інвестиційних проектів, які забезпечують економічну безпеку підприємства в цілому.

Результати. У сучасних ринкових умовах розвиток суспільства і забезпечення добробуту його членів істотно залежать від безпеки їх діяльності та від умов, за яких ця безпека здійснюється. Найважливішою складовою частиною безпеки є економічна безпека, в тому числі і інвестиційна, яка нерозривно пов'язана з економічною ефективністю функціонування господарських об'єктів, з економічною незалежністю, стабільністю і безпекою суспільства.

Кризовий стан вітчизняної економіки являє загрозу для соціально-економічної стабільності підприємств, негативно впливаючи на їх безпеку.

Економічна безпека розглядається у працях багатьох вчених. Так, економічна безпека розглядається з позиції ефективного використання наявних ресурсів [3, 6]. У деяких працях економічна безпека розглядається з позиції такого стану підприємства, за якого забезпечується його захищеність від негативних зовнішніх і внутрішніх загроз [4, 5, 9].

Окрім того, економічну безпеку розглядають як можливість гармонізації економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних із ними суб'єктами навколишнього середовища, які діють поза межами такого підприємства [7].

Економічна безпека підприємства складається із сукупності напрямів забезпечення безпеки підприємства, серед яких слід виділити наступні її складові:

- кадрова безпека, яка пов'язана із збереженням цінних співробітників та запобіганням загроз щодо їх відтоку до конкурентів, зменшенням кількості настання нещасних випадків на виробництві, підвищенням їх компетенцій;

- технологічна безпека, яка забезпечує попередження виникнення загроз аварій та будь-яких збоїв у роботі пристроїв та обладнання на підприємстві;

- матеріальна (в тому числі сировинна) безпека, яка передбачає кількісну та якісну забезпеченість сировиною та матеріалами, згідно виробничих потреб підприємства;

- інституційна безпека, яка пов'язана з регулюванням і контролем виконання контрактів, забезпеченням виконання інституційних вимог середовища, дотриманням нормального ходу виробничого та інших бізнес - процесів, контроль за можливими порушеннями встановлених норм;

- організаційна безпека, яка забезпечує ефективну координацію дій підприємства та його контрагентів в рамках системи поділу і кооперації праці;

- інформаційна безпека, яка пов'язана із заходами, що направлені на протидію реальним та потенційним загрозам можливості зовнішнього та внутрішнього втручання в інформаційну систему підприємства, що у свою чергу може вплинути на викривлення даних, в тому числі специфічних (винаходів, «ноу-хау», конструкторської та технологічної документації, звітів НДР), порушення достовірності публічної інформації, тощо;

- продуктова (товарна) безпека, яка націлена на забезпечення збереження продукції і синхронності товаропотоку;

- фінансова безпека, яка передбачає своєчасність грошових розрахунків і погашення кредитів, нормальне монетарне забезпечення виробничих процесів;

- інвестиційна безпека, що спрямована на уникнення економічного збитку при прийнятті інвестиційного рішення, запобігання загрозам і зниженню ризиків, які чинять негативний вплив на реалізацію інвестиційного проекту.

Забезпечення безпеки інвестиційної діяльності на підприємстві полягає не лише у мінімізації ризику, а і також у забезпеченні прибутковості інвестиційної діяльності, яка залежить від визначення ефективних інвестиційних проектів.

На наш погляд інвестиційну безпеку слід розглядати як підсистему економічної безпеки, яка запобігає можливим загрозам та забезпечує можливість ефективного вкладення інвестицій з метою розвитку підприємства.

Слід відмітити, що інвестиційна та економічна безпека знаходяться у тісному взаємозв'язку. Від ефективної та безпечної організації інвестиційної діяльності залежить економічна безпека підприємства в цілому, можливість підприємства запобігати можливим загрозам, уникати ризиків і здатність досягнення поставлених цілей в умовах конкуренції і ризику.

У процесі управління інвестиційною діяльністю підприємства необхідний рівень економічної безпеки досягається тим, що вибираються для реалізації такі інвестиційні проекти, які передбачають вкладення внутрішніх або зовнішніх коштів в оновлення матеріально-технічної бази за мінімального значення інвестиційного ризику [1, с. 190.].

Аналіз інвестиційної безпеки дуже важливий, його проведення включає в себе наступні етапи:

- визначення загроз інвестиційної безпеки і складання їх класифікації;
- складання об'єктів моніторингу інвестиційної безпеки;
- формування сукупності показників, необхідних для діагностики інвестиційної безпеки;
- формування індикативних показників і блоків діагностики інвестиційної безпеки;
- проведення індикативного аналізу по кожному індикативному блоку інвестиційної безпеки;
- проведення індикативного аналізу по ситуації інвестиційної безпеки в цілому;
- узагальнення та аналіз результатів стану інвестиційної безпеки.

Основним завданням інвестиційної безпеки підприємства є збереження та підтримка достатнього рівня інвестиційних ресурсів в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідним для забезпечення розвитку підприємства, зростання конкурентоспроможності.

Інвестиції відіграють важливу роль в діяльності кожного підприємства, при цьому формуючи його економічну безпеку. Приймаючи рішення щодо можливості інвестування наявних ресурсів, підприємство проводить ретельний аналіз наявних можливостей та можливих ризиків пов'язаних із такою діяльністю. Робота із визначення економічної ефективності інвестиційного проекту є одним з найбільш відповідальних етапів передінвестиційних досліджень. Він включає детальний аналіз і інтегральну оцінку всієї техніко - економічної та фінансової інформації, яка була зібрана та підготовлена для аналізу в результаті робіт на попередніх етапах передінвестиційних досліджень.

Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів засновані переважно на порівнянні ефективності (прибутковості) інвестицій у різні проекти. При цьому в якості альтернативи вкладення коштів в досліджуваний проект виступають фінансові інвестиції у інші виробничі об'єкти, розміщення вільних фінансових коштів на рахунках в банку під відсотки або їх інвестування у цінні папери.

Оцінка ефективності здійснюється за допомогою розрахунку системи показників або критеріїв ефективності інвестиційного проекту. Всі методи оцінки ефективності інвестиційних вкладень діляться на дві групи:

1. Прості методи оцінки інвестицій.
2. Методи оцінки інвестицій, які засновані на дисконтуванні [2].

До простих методів оцінки ефективності інвестицій відносять простий термін окупності інвестицій та показник розрахункової норми прибутку.

1. Простий термін окупності інвестицій (payback period). Метод розрахунку терміну окупності інвестицій передбачає обчислення періоду, за який кумулятивна сума грошових надходжень порівнюється із сумою початкових інвестицій.

Формула за якою визначається даний показник:

$$PP = \frac{K_0}{CF_{cr}} \quad (1),$$

де: PP - термін окупності інвестицій, років

K_0 – початкові інвестиції, гр. од;

CF_{cr} – середньорічна вартість грошових надходжень від реалізації інвестиційного

проекту, гр. од;

Перевага даного методу полягає у простоті розрахунку та визначення того значення чи відшкодуються початкові інвестиції протягом терміну їх економічного життєвого циклу інвестиційного проекту.

Але є і недоліки, які притаманні даному показнику: він не пов'язаний з економічним терміном життя інвестицій і тому не може бути реальним критерієм прибутковості; цей показник не враховує фактор часу.

2. Показник розрахункової норми прибутку (Accounting Rate of Return), який є зворотним за змістом до показника терміну окупності капітальних вкладень. Розрахункова норма прибутку відображає ефективність інвестицій у вигляді процентного відношення грошових надходжень до суми початкових інвестицій.

Визначається показник розрахункової норми прибутку за формулою (2).

$$ARR = \frac{CF_{cr}}{K_0} \quad (2),$$

де: ARR - розрахункова норма прибутку, %

CF_{cr} – середньорічна вартість грошових надходжень від реалізації інвестиційного проекту, гр. од;

K_0 – вартість початкових інвестицій, гр. од.

Перевагою даного методу є простота розрахунку. Недоліками методу є неврахування фактору часу, суб'єктивність у розрахунках.

До методів оцінки інвестицій, які засновані на дисконтуванні відносять:

1. *Метод чистої приведеної вартості* (Net Present Value, NPV).

Чиста приведена (дисконтована) вартість – різниця між приведеним (дисконтованим) грошовим доходом від інвестиційного проекту та інвестиційними витратами.

$$NPV = \frac{\sum_{t=0}^T D_t - K}{(1 + E)^t} \quad (3),$$

де: NPV - чиста вартість грошових коштів за весь термін використання обладнання, гр.од.;

t - рік отримання доходу від інвестиційного проекту;

D_t - грошовий дохід за рік t , гр. од.;

K - вартість початкових інвестицій, гр.од.;

E - ставка дисконтування (необхідна норма прибутку), %.

Критерій прийняття управлінських рішень щодо доцільності реалізації інвестиційного проекту однаковий для будь-яких видів інвестицій і підприємств: якщо чиста приведена вартість позитивна (більше нуля) - інвестиційний проект слід прийняти. Позитивне значення чистої приведеної вартості означає, що поточна вартість доходів перевищує інвестиційні витрати і, як наслідок, забезпечує отримання додаткових можливостей для збільшення добробуту інвесторів.

Таким чином, чиста поточна вартість показує, чи досягнуто бажаний рівень віддачі за економічний термін життя інвестицій.

2. *Метод внутрішньої норми прибутку (дохідності)* (Internal Rate of Return, IRR). Внутрішня норма прибутку є тією розрахунковою ставкою відсотку

(дисконтування), при якій сума дисконтованих доходів за весь період використання інвестиційного проекту дорівнює сумі початкових витрат (інвестицій). Інакше можна сказати, що внутрішня норма прибутку - це процентна ставка (ставка дисконтування), за якої чиста приведена вартість дорівнює нулю.

$$INV = \sum_{t=1}^n \frac{NCF_t}{(1+E)^t} \quad (4)$$

де INV - інвестиції у проект, гр. од;

NCF – чистий грошовий потік n -го періоду, гр. од;

E - ставка дисконтування, %.

Оскільки подібні рівняння вирішуються не легко, тому такому разі можна скористатися формулою:

$$\frac{IRR - r1}{r2 - r1} = \frac{NPV1}{NPV1 - NPV2} \quad (5)$$

де IRR - внутрішня норма прибутковості, %;

$r1$ – відсоток, при якому NPV підприємства більше 0, %;

$r2$ - відсоток, при якому NPV підприємства менше 0, %;

$NPV1$ – чиста приведена вартість більша 0, гр. од;

$NPV2$ - чиста приведена вартість менше 0, гр. од.

Внутрішня ставка дохідності показує значення відсотка, який заробляє власник капіталу, який вклав гроші у проект. В цьому випадку слід знайти NPV підприємства при заданій ставці дисконтування, потім підібрати таку ставку дисконтування, при якій отримується значення NPV з протилежним знаком [2].

3. *Метод індексу дохідності.* Індекс дохідності (рентабельність інвестицій, Profitability Index, PI) - відношення наведених грошових доходів до інвестиційних витрат. Можливе й інше визначення: рентабельність (індекс дохідності) - відношення приведених грошових доходів до приведених на початок реалізації інвестиційного проекту інвестиційних витрат.

Для розрахунку індексу дохідності використовується та ж інформація про дисконтовані грошові потоки, що й при визначенні чистої приведеної вартості. Загальна формула для розрахунку рентабельності інвестицій (P) наступна:

$$Pi = \frac{NCF}{K_0} \text{ або } P_i = \frac{NCF}{K_k} \quad (6)$$

Де NCF - загальна сума дисконтованого доходу за весь строк реалізації інвестиційного проекту, гр. од.;

K_0 - початкові витрати (інвестиційні витрати) на реалізацію інвестиційного проекту, гр. од;

K_k - наведені капіталізовані витрати до початку реалізації інвестиційного проекту, якщо інвестиції здійснюються протягом декількох років, гр. од.

Якщо індекс дохідності більше одиниці, тоді проект приймається. При індексі дохідності менше одиниці реалізацію проекту слід відхилити.

З метою стимулювання проведення інвестиційної діяльності підприємства розробляють власну систему забезпечення інвестиційної безпеки (рис. 1).

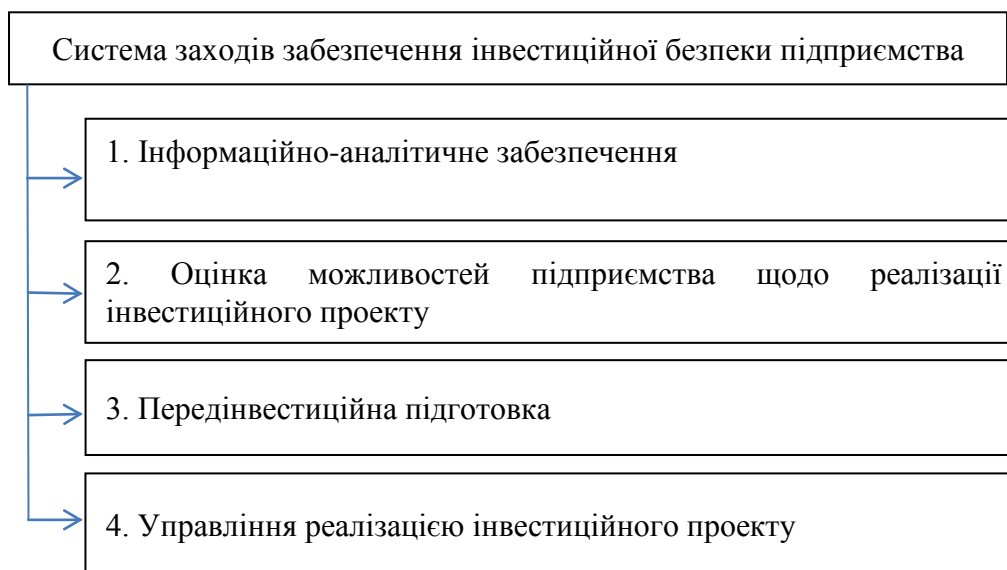

Рис. 1. Система заходів забезпечення інвестиційної безпеки підприємства
Fig. 1. System of measures to ensure investment security of the enterprise

1. Інформаційно-аналітичне забезпечення процедури інвестиційного проектування включає проведення наступних заходів:

- аналіз і прогноз соціально - політичної та загальної економічної ситуації, і перспектив її розвитку;
- дослідження ринків продукції, сировини і матеріалів та прогнозування їх динаміки;
- аналіз основних параметрів інвестиційного проекту на відповідність реальним характеристикам галузі та підприємства.

2. Оцінка здатності реалізувати проект:

- аналіз і прогнозування фінансового стану;
- управління фінансовими потоками.

3. Передінвестиційна підготовка:

- створення інфраструктури та логістики контролю за фінансовими потоками, забезпечення безпеки фінансових і матеріальних потоків;
- оцінка надійності партнерів і побудова системи протидії впливу кримінальних структур.

4. Управління реалізацією інвестиційного проекту:

- контроль і управління реалізацією проекту на всіх етапах його впровадження з метою оперативного реагування на позаштатні ситуації у випадку порушень планового розвитку проекту;
- розробка пропозицій щодо адекватного реагування на зміну зовнішньої економічної та суспільно - політичної ситуації, яка впливає на реалізацію інвестиційного проекту і своєчасного внесення змін до проекту.

Висновки. Таким чином, інвестиційна безпека є складовою ланкою економічної безпеки. Від ефективності її забезпечення залежить безпека підприємства в цілому. Інвестиційна безпека забезпечується проведенням комплексу політичних, організаційно - технічних та інших заходів, спрямованих на зниження інвестиційних ризиків.

Найбільш об'єктивно оцінити ефективність вкладень в інвестиційний проект дозволяють методи, засновані на дисконтуванні. З метою отримання найбільш точної оцінки інвестиційних проектів необхідно використовувати спільно кілька методів оцінки ефективності інвестицій.

1. Барташевська Ю. Економічна безпека підприємства: фактори впливу та шляхи забезпечення. Економіка і суспільство. 2016. №7. С. 189–194
2. Васільєва Л.М., Бондарчук Н.В., Бондарчук О.П. Методи і моделі прийняття рішень в аналізі та аудиті: навч. посібник.- Дніпропетровськ: Вид-во «Свідлер А.Л.», 2010.-232с.
3. Варналій З.С. Економічна безпека : навч. посіб. К.: Знання, 2009. 647 с.
4. Гладченко Т.Н. Индикаторы экономической безопасности предпринимательской деятельности. Донецк: ДонГАУ «Менеджер». 2000. №12. С. 107-113.
5. Грунин О.А., Грунин С.О. Экономическая безопасность организации. СПб. : Питер, 2002. 160 с.
6. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 240 с.
7. Кракос Ю.Б. Калініна О.М. Взаємозв'язок економічної безпеки та інвестиційної привабливості підприємства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 10. С. 144-148.
8. Лаговська О.А., Берляк Г.В. Сутність інвестиційної безпеки підприємства та її місце у системі економічної безпеки. Вісник ЖДТУ. 2013. № 4(66). С.74-81
9. Ярочкин В.И. Система безопасности фирмы. М.: Ось-89, 1998. 192 с

References

1. Bartashevskaya, Y. "Economic security of the enterprise: factors of influence and ways of providing". *Economy and society*, no 7, 2016, pp. 189–194.
2. Vasilieva, L.M. Bondarchuk, N.V., and O.P Bondarchuk. *Decision Making Methods and Models in Analysis and Audit*. Dnepropetrovsk, Svidler AL, 2010.
3. Varnalii, Z.S. *Economic security*. Kyiv, Knowledge, 2009.
4. Gladchenko, T.N. "Indicators of economic security of entrepreneurship." *Donetsk: DonGAU "Manager"*, no. 12, 2000, pp. 107-113.
5. Grunin, O.A., and S.O. Grunin. *Economic security of the organization*. St. Petersburg, Piter, 2002.
6. Donets, L.I., and N.V.Vashchenko. *Economic security of the enterprise*. Kyiv, Centr Uchbovoi literaturi, 2008.
7. Krakos, Yu.B., and O.M.Kalinina. "The relationship between economic security and investment attractiveness of the enterprise." *Scientific Bulletin of the International Humanities University. Series: Economics and Management*. no. 10. pp. (2015) 144-148.
8. Lagovskaia, O.A., and G.V.Berliak. "The essence of investment security of the enterprise and its place in the system of economic security." *Bulletin of ZhSTU*, no 4 (66), 2013, pp.74-81.
9. Yarochkin, V.I. *Company security system*. Moscow, Os-89, 1998.